

en les seves múltiples vessants —econòmica, cultural, urbanística—. Una anàlisi que, en paraules del propi autor, es realitza plantejant les qüestions no en una seqüència única, sinó que algunes apareixen reelaborades en diversos contextos argumentals.

Després d'un primer assaig teòric i metodològic, on desenvolupa una aguda anàlisi de les aportacions més recents des de la teoria social, des del postestructuralisme a l'Escola de la Regulació, Roca escomet, al llarg dels quatre assaigs següents, l'estudi de diferents aspectes, tant materials com simbòlics, del procés de «recomposició» del capitalisme i dels efectes socials esdevinguts en conseqüència, mantenint sempre el referent directe de l'evolució de la ciutat de Barcelona.

Des de la perspectiva econòmica, el trànsit cap a la societat postindustrial i informacional des de la postguerra, la davallada de l'estat de benestar o la desregulació del mercat de treball són aspectes àmpliament treballats. La traducció social i territorial d'aquests canvis a les ciutats és també ressenyada per l'autor, fent l'èmfasi en l'aparició del que anomena «classes perifertzades» i fent-se ressò de models com el de la «ciutat esquarterada» de Peter Marcuse, de gran interès per a la interpretació del contingut social de la ciutat occidental actual.

Però l'autor no es limita a fer una anàlisi de la realitat material sinó, que en d'altres assaigs enceta un veritable escombratge dels mecanismes de legitimació ideològica i control social necessaris en un període de canvi econòmic a tan gran

escala com l'actual. Així, hi són anilitzats aspectes com les polítiques de fragmentació cultural o el tipus de sistema educatiu vigent, entès com un instrument de disciplinament social.

Esment a part mereix l'assaig corresponent a l'estudi del que Joan Roca anomena la «metamorfosi transolímpica de Barcelona». A partir d'una anàlisi històrica s'estudia la refuncionalització de l'espai productiu barceloní, fent passar per un filtre crític diferents iniciatives des del poder urbà, com les àrees de nova centralitat o l'ordenació urbanística del front marítim. El que interessa a l'autor és plantejar el que anomena «condició inestable» de la perifèria aportant exemples del procés de perifertzació dels barris del Besòs i apuntant la hipòtesi que, en paraules del mateix Roca, «[...] la recomposició de la metròpolis barcelonina, en els seus aspectes referits a l'economia directament productiva i a la reordenació urbanística, ha fet segurament més compatibles creixement dels beneficis del capital i perifertzació social».

Els dos darrers assaigs que tanquen la publicació són un intent propositiu del que Roca anomena «tecnologia social no tecnocràtica» a la vista de la necessitat d'un nou internacionalisme capaç d'oposar-se als dictats de les grans corporacions i la urgència d'innovació organitzativa pel que fa als moviments populars i la seva relació amb els poders.

Francesc-Manuel Muñoz

Universitat Autònoma de Barcelona
Departament de Geografia

Els barris d'ADIGSA

Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Benestar Social, 1995.
Col·lecció de 53 volums.

El Departament de Benestar Social de la Generalitat de Catalunya ha tingut l'encert de produir una col·lecció de mono-

grafies sobre els barris d'habitatges de promoció pública construïts per l'administració de l'Estat, i traspassats des del 1985 al

govern català: són els «barris d'ADIGSA». Com és sabut, les sigles corresponen a «Administració, Promoció i Gestió», l'empresa pública que gestiona actualment aquest conjunt de polígons i barris d'habitatges, construïts majoritàriament entre les dècades dels cinquanta i dels setanta per l'Instituto Nacional de la Vivienda i l'Obra Sindical del Hogar. A banda d'aquest patrimoni, objecte de la col·lecció, i que constitueix la part principal del parc (més de seixanta mil habitatges), ADIGSA gestiona actualment uns altres deu mil habitatges d'obra nova i alguns més adquirits al mercat privat.

El conjunt de barris descrits dóna una idea de la magnitud de la tasca assumida per aquesta entitat: es tracta de 53 barris inclosos en un total de 29 municipis, distribuïts, d'una banda, en les comarques del Barcelonès, el Baix Llobregat, el Vallès Occidental i l'Oriental, Garraf, l'Alt Penedès, i el Maresme (que suposa fins a 34 barris inclosos en la Regió Metropolitana de Barcelona), i de l'altra, en el Bages, Anoia, el Berguedà, el Tarragonès, el Baix Camp, el Gironès, Osona i el Segrià (els 19 restants). Els municipis que sobresurten són en primer lloc els de Barcelona i Terrassa (amb 6 cadascun); Manresa, Badalona, Tarragona, Girona, Reus i Sabadell (3 cadascun), i l'Hospitalet (amb 2). Tot plegat, més de 300.000 habitants.

Pel que fa a les característiques dels barris, presenten una gran diversitat. Si ens referim a la tipologia urbanística, existeixen casos com el de la Urbanització Meridiana de Barcelona (el 52 de la col·lecció), que es proposà com a model d'habitatge públic del franquisme de postguerra, amb un cert estil de ciutat jardí noucentista clarament oposat a les propostes racionalistes que el GATCPAC havia efectuat al barri de Sant Andreu. Tanmateix, amb els anys es va cap a un predomini del bloc aïllar gairebé absolut, a la vegada que despullat de la necessària qualitat constructiva i de serveis que podien fer més acceptable el model dels polígons d'habi-

tatges. Aquests també varien molt quant a la seva grandària, així com per la seva localització respecte als centres urbans: amb el temps, els polígons esdevingueren més i més grans i, per això, es desplaçaren a les àrees més perifèriques, fins a formar les conegudes «ciutats dormitori». El cas de Badia del Vallès (núm. 33), convertit en municipi el 1994, és paradigmàtic de la darrera etapa d'aquest procés.

L'obra ha estat dirigida per Eugeni Madueño i Jaume Sayrach, periodista professional el primer, i antic rector de parròquia obrera i després polític el segon, i tots dos bons coneixedors del món dels suburbis obrers alçats al llarg del franquisme—especialment a Santa Coloma de Gramenet, àmbit de la seva actuació—, de les dificultats que comportaven, i dels moviments veïnals sorgits per reclamar-ne la dignificació. Per això han pogut dur a terme amb bon coneixement de causa l'organització de la col·lecció. Ara bé, la seva tasca ha estat essencialment la de triar els autors per a cada volum i marcar uns pautes generals comunes a totes les monografies. Així, els editors han reunit un total de 38 autors, la major part d'ells pertanyents a l'àmbit periodístic, i alguns dels quals han participat en més d'un títol. Entre els més presents es troben Jesús Conte o Montse Oliva, amb 4 volums cadascun; Xavier Muniera, Gabriel Pernau, i el doblet Joan Barney/ Xavier Vallvé, amb 3 volums, i cinc autors més que participen amb dos volums cadascun. És de celebrar la presència de la geògrafa Mercè Tatjer, tan bona coneixedora d'aquests temes, que tracta dos barris del municipi de Barcelona.

Com s'ha dit, el guió és comú a tots els volums, de manera que el lector pot trobar a grans trets un mateix tipus d'informació al llarg de l'obra, cosa que facilita l'exercici de comparació. Aquesta estructura, simple i a la vegada prou àmplia, es divideix en 14 capítols, dels quals els 4 darrers són pròpiament annexos que inclouen reculls de dades i índexs:

1) *Un barri de Catalunya*, presentació que inclou sempre dos plànols de situació general i específica; 2) *Marc històric i geogràfic*; 3) *Naixement del barri*; 4) *Les condicions de vida*; 5) *Deu anys d'ADIGSA*, on s'especifiquen les realitzacions de la institució al barri; 6) *La gent*; 7) *Economia*; 8) *Entitats*; 9) *Cultura*; 10) *El futur*; 11) *Cronologia*; 12) *Índex onomàstic*; 13) *Fonts*, i 14) *Dades bàsiques*. De fet, l'estructura planteja una clara divisió temporal entre passat, present i futur. El passat —bàsicament de l'apartat segon al quart— mostra sovint el camí de dificultats i reivindicacions veïnals que han acompanyat la major part d'aquestes realitzacions; però és també interessant la freqüent referència a les èpoques anteriors, quan en lloc dels blocs de cases s'hi trobaven masos amb segles d'història al darrere, tal com encara recorda la toponímia, o bé uns arbres, una font, una ermita... El present s'obre amb el traspass del barri a l'empresa pública de la Generalitat, i la seva acció, que segueix dues línies: la rehabilitació d'habitatges i la dotació d'equipaments. Després es passa a descriure diferents trets del barri: indefectiblement ens apareix una població d'origen immigrat però amb un llarg període d'assentament, i cada vegada menys jove; l'economia és sobretot el petit comerç, però també la crua realitat de l'atur; i els apartats sobre associacionisme i cultura mostren un cert desenvolupament d'aquests assentaments, però se'n desprèn sobretot que hi ha un llarg camí per recórrer. Al capítol desè, el futur apareix no exempt de dificultats, tot i que el balanç del procés de rehabilitació és sens dubte positiu. El conjunt de textos té també un altre valor: l'aportació de nombrosos testimonis directes, siguin veïns dels barris, alcaldes, dirigents veïnals, o antics propietaris rurals... Són molt útils, a més, els apartats finals, on és possible trobar amb facilitat dates i dades, així com bibliografies especialitzades per a qui vulgui aprofundir en el tema.

La col·lecció presenta finalment una notable diversitat si es contrasten els estils, el rigor de les dades, la frescor dels retrats, o el tractament de les polèmiques, entre altres aspectes. És el resultat lògic de la varietat d'autors que s'hi han dedicat, i que dona un conjunt força notable, bé que amb algunes excepcions que potser pequen de superficials. Pel que fa als elements polèmics, aquests se centren, lògicament, en la temàtica urbanística. D'una banda, hi ha els nombrosos aspectes pendents de rehabilitació o de dotació de serveis que reclamen contínues inversions: en llegir-ho, hom s'arriba a demanar si en alguns casos no fóra millor planejar la substitució integral per nous habitatges, malgrat els costos a curt termini —de fet, ja hi ha alguns casos de demolició, com a La Pau de Barcelona (núm. 53) o el previst de Salipota, a Súria (núm. 4), tots dos per causa de l'aluminosi, estesa com una plaga entre molts d'aquests conjunts—. D'altra banda, qüestions menys visibles però igualment greus, com la legalització de propietats de fet, o el sempre difícil tema de la privatització de les inversions públiques, que només alguns autors treuen a la llum, però que és decisiu en tota política urbanística.

Com a conclusió cal dir que, si d'una banda el conjunt de l'obra adquireix un aire de promoció institucional de «la feina feta» —un fet avui habitual entre les administracions públiques—, no és menys cert que, per l'abundància i la varietat de la informació, en la majoria de casos inèdita, les monografies esdevenen una referència de gran interès per als estudiosos del nostre urbanisme, a la vegada que una eina de divulgació especialment entre els veïns d'aquests barris —i probablement sobretot de la població escolar—, la qual cosa constitueix un pas més en la normalització d'aquests espais residencials, nascuts gairebé tots en condicions ben difícils.

Antoni Durà

Universitat Autònoma de Barcelona
Departament de Geografia